

Alþingi
Allsherjar og menntamálanefnd

Reykjavík, 6. janúar 2023

Varðar: Frumvarp til laga um breytingu á lögum um fjölmiðla nr3. 8/2011
Tilvísun: Þingskjal nr. 685 - þingmál nr. 543 á 153. löggjafarþingi 2022/2023.

Almennt – um frumvarpið í heild

Síminn hf. (hér eftir „Síminn“) þakkar tækifærið til þess að koma á framfæri athugasemdum við framangreint þingmál og telur fullt tilefni til þess að vara við samþykkt frumvarpsins. Það er mat Símans að frumvarpið sé frekar til þess fallið að viðhalda og jafnvel auka samkeppnisleg vandamál á markaði, heldur en að leysa þau. Síminn telur það vera augljóst að upphaflegur tilgangur stuðnings við einkarekna miðla hafi verið að bæta einkaaðilum það tjón sem skapast af tilvist Ríkisútvarpsins á markaði vegna auglýsingasölu. Frumvarpið sem nú er lagt fram viðheldur einungis meingölluðu fyrirkomulagi þar sem flestar fréttaveitur landsins yrðu áfram að hluta til á framfæri hins opinbera. Eina leiðin til þess að lagfæra þá stöðu er að ríkisfyrirtækið hætti samkeppni á einkamarkaði.

Það er óumdeilt að Ríkisútvarpið nýtur vaxandi ríkisstuðnings og það er óumdeilt að vera slíks aðila á markaði hefur verulega neikvæð áhrif á samkeppni á auglýsingamarkaði¹. Innlendir miðlar í samkeppni um auglýsingatekjur væru í betri stöðu til þess að fjármagna gagnrýna og vandaða umfjöllun um samfélagsleg málefni ef Ríkisútvarpið myndi draga sig af eða takmarka umsvif sín á auglýsingamarkaði. Vert er að benda á að fjármagn sem fæst með auknum ríkisstuðningi nýtist styrkþegum til þess að herða samkeppni við þá miðla sem sitja óbættir hjá garði en þurfa í kjölfarið að keppa bæði við einkarekna miðla sem njóta ríkisstuðnings og Ríkisútvarpið. Þessir aðilar þurfa, ef lögin verða samþykkt, að keppa við fleiri ríkisstyrkta fjölmiðla en áður og á sama tíma keppa við erlenda fyrirtækjasamsteypur eins og Facebook, Google, eða Viaplay. Þetta er staða Símans í dag og verður áfram næstu ár ef frumvarpið er samþykkt. Í frumvarpinu er ekkert mat á neikvæð samkeppnisleg áhrif sem frumvarpið hefur á starfsemi aðila sem ekki hljóta náð fyrir augum úthlutunarnefndar.

Umsvif Ríkisútvarpsins á samkeppnismarkaði

Mikið hefur verið rætt og ritað um þá skekkju sem Ríkisútvarpið veldur á samkeppnismarkaði og Samkeppniseftirlitið hefur ítrekað bent á þann ójöfnuð sem hlýst af ríkisstuddum risa sem leyfir sér að beita stærstu söludeild landsins á viðkvæman markað auglýsingasölu. Hefur stofnuninni jafnvel verið líkt við iðnaðarryksugu í þingsölum en án þess að löggjafinn hafi nokkuð aðhafst. Tilgangur fyrirhugaðra lagabreytinga virðist vera að bæta fyrir ranglætið sem ríkisstuddur samkeppnisrekstur veldur með ríkisstuðningi við fórnarlömbin. Vont er

¹ Sjá td <https://www.samkeppni.is/urlausnir/alit/nr/1662>

þeirra ranglæti, verra þeirra réttlæti,“ hafði Jón Hreggviðsson að segja um Dani í Íslandsklukku Halldórs Laxness og eiga þau orð þrýðilega við þessa fyrirætlun.

Nýjustu tölur Hagstofu² sýna sívaxandi hlutdeild Ríkisútvarpsins á síðustu árum enda sala þar á bæ rekin af mikilli hörku þrátt fyrir markaðsráðandi og þar með verðmyndandi stöðu miðilsins. Því til stuðnings nægir að benda á að á síðustu 5 árum hefur fjölmiðlanefnd 15 sinnum þurft að grípa inn í ólöglega kostun og önnur brot á reglum um viðskiptaboð³.

Alls námu tekjur allra fjölmiðla á Íslandi 27 milljörðum króna árið 2021 samkvæmt tölum Hagstofu. Inni í þessum tölum eru þær tekjur sem Ríkisútvarpið tekur til sín, bæði útvarpsgjald og auglýsingar, sem þýðir að Ríkisútvarpið var með 25 prósent hlutdeild í fjölmiðlategjum. Þar af tekur RÚV til sín helming allra auglýsingatekna í sjónvarpi og tæplega 40% prósent allra auglýsingatekna í útvarpi. Hlutdeild Ríkisútvarpsins af auglýsingakökunni fyrir ljósvakamiðla vex stöðugt milli ára. Þannig má fullyrða að 2022 hafi slegið öll met í auglýsingasölu hjá Ríkisútvarpinu. Þar kemur til þrennt. Í fyrsta lagi var fréttagluggi Stöðvar 2 lokaður allt árið. Í öðru lagi hætti Síminn að greiða birtingahúsum svokölluð þjónustulaun af auglýsingabirtingum en í þeim endurgreiðslum er Ríkisútvarpið stórtækt. Í þriðja lagi var HM í knattspyrnu einstaklega gjöfult.

Að mati Símans myndi það hafa mun jákvæðari áhrif á rekstur allra sjálfstæðra fjölmiðla að draga Ríkisútvarpið af samkeppnismarkaði eða takmarka umsvif þess heldur en að viðhalda víðtækum ríkisstuðningi eins og hér er lagt til.

Niðurstaða

Það er álit Símans að frumvarpið eins og það liggur fyrir framlengi skekkju á samkeppnismarkaði að óþörfu, skekkju sem því miður hefur aukist á síðustu árum. Fjölmiðlamarkaður verður ekki eðlilegur fyrr en löggjafinn kemur böndum á eigin fjölmiðlarekstur, Ríkisútvarpið.

Virðingarfyllt

Magnús Ragnarsson

Síminn

² <https://hagstofa.is/utgafur/frettasafn/midlun/tekjur-fjolmidla-2021/>

³ <https://fjolmidlanefnd.is/urlausnir-og-umsagnir/>